

NOVADNIEKS

CETURTDIEN,
1990. gada 6. septembrī

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 106 (6110)
Maksā 3 kap.

Vēlreiz par rajona avīzes cenu un ne tikai par to

Tāpat rajona avīzes viens numurs ar 1991. gada 1. janvāri maksās 10 kapeikas. Bet tā ir mazumtirzniecības cena. Ja šo summu mēs ņemtu no abonentiem, tad viņiem par parakstīšanos uz gadu (bez maksas par piegādi) vajadzētu samaksāt 15,50 rubļus (gadā iznāk 155 rajona avīzes numuri). Bet faktiski abonentiem mēs dodam atlaidi — par parakstīšanos uz gadu ņemam tikai 11,40 rubļus. Līdz ar to viens numurs tiem, kas mūsu avīzi paraksta, vairs nemaksā 10 kapeikas, bet gan vidēji tikai 7,35 kapeikas. Tādējādi redakcija lasītājiem kopumā gada laikā, ja pieņemam, ka avīzes metiens ir

Sākusies parakstīšanās uz laikrakstiem un žurnāliem 1991. gadam, taču, kā liecina jautājumi, ko saņem redakcija, joprojām ir ne mazums neskaidrību. Saņemam pat pārmetumus, sak, tagad redakcija kļūs varen bagāta... Tāpēc vēlreiz paanalizēsim, no kā veidojas avīzes cena.

Vai redakcija kļūs bagāta?

90 tūkstoši eksemplāru (patlaban — 14 tūkstoši) dod atlaidi uz apmēram 40 tūkstošiem rubļu.

Te man var iebilst: bet parakstīšanās cena uz gadu ir nevis 11,40, bet gan 13,92 rubļi. Patiešām — tā rakstīts kateiģā. Taču šo starpību — 2,52 rubļi — jūs, cienījamie lasītāji, maksājat nevis redakcijai, bet ger. sakaru darbiniekiem par to, ka pastnieks jums avīzi atnes uz mājām. Līdz šim tādas maksas par piegādi nebija. Tagad, ja atkal pieņemam, ka rajona laikraksta metiens būs 10 tūkstoši eksemplāru, tikai par mūsu avīzes piegādi vien sakaru darbinieki iekasēs no abonentiem gada laikā vismaz 25 tūkstošus rubļu. Bet citi laikraksti (žurnālus es pat neminu) iznāk ievērojami lielākās tirāžās. Summa, ko par preses piegādi saņem sakarnieki, veidojas visai iespējama. Acīmredzot, cilvēkiem, kuri maksā bargu naudu par laikrakstu un žurnālu piegādāšanu, nu ir pilnas tiesības prasīt, lai beidzot tos piegādātu nevis pievakarē vai pat vēl vakarā, bet gan vismaz

līdz pusdienlaikam. Civilizētās valstīs tā ir pieņemts — par savu naudu prasīt raitu un kvalitatīvu apkalpošanu.

Un tā — abonentiem viens mūsu laikraksta numurs izmaksās 7,35 kapeikas. No tām 6,4 procenti mums jāatdod preses izplatīšanas apvienībai. Vaicāsim — par ko! Par to, ka tā noformē pašu parakstīšanos. No ieņēmumiem, ko gūsim no parakstīšanās, redakcijai būs jāsedz papīra izdevumi. Cik tas maksās nākamgad, joprojām neviens nezina. Laikrakstā «Izvestija» pavidēja ziņa, ka papīra cena palielināsies 3,4 reizes. Republikas premjers Godmaņa kungs žurnālistiem apsolijs, ka avīžu papīra cenu darīsot zināmu tuvākajā laikā. Bet ja tā republikā būs vēl augstāka nekā Savienībā? Ko tad!

Nākamgad, acīmredzot, 2,5 līdz 3 reizes vairāk mums vajadzēs maksāt poligrāfistiem par avīzes salikšanu un iespiešanu. Un arī te veidojas pie mums tik ierastā situācija — cenas aug, bet kvalitāte pasliktinās. Redakcija no lasītājiem

saņem pamatotus pārmetumus par slikti nodrukātu avīzi, kad reizēm pat tekstu izlasīt grūti, par pārējo nemaz nerunājot. Šajā sakarībā griebu lasītājiem paskaidrot, ka redakcija pati laikrakstu nedrukā, bet to uz līguma pamata dara ražošanas apvienības «Lieta» Daugavpils tipogrāfija, saņemot no redakcijas atbilstīgu samaksu, kura, kā redzat, nākamgad ievērojami pieaugs.

Visi mūsu mēģinājumi panākt, lai Daugavpils tipogrāfija strādātu kvalitatīvi, līdz šim atdurušies kā pret sienu. Atbilde parasti ir viena: nepmierina kvalitāte, slēdziet līgumu ar citu tipogrāfiju, kaut vai Zviedrijā. Diemžēl Daugavpils tipogrāfija Latgales zonā ir vienīgā, kur iespējams avīzes, bet kam pieder monopols, tas arī diktē noteikumus. Tāpēc arī tipogrāfijas vadībai ekonomiski izdevīgāk ir par līgumcēnām drukāt kooperatīvās avīzes, izdot kooperatīvu «seksbrošūras» un citu tamlīdzīgu produkciju, bet par zonas vietējām avīzēm, atvainojiet, tai ir vienkārši nospļauties. Kaimiņrajonos sākuši prātēt par savu tipogrāfiju izveidošanu, jo poligrāfijas uzņēmumi visā pasaulē nes peļņu.

Kā būs pie mums, šobrīd nezīnu.

Redakcijai jāsedz arī citi izdevumi (maksā par telpu īri, par apkuri, par elektroenerģiju, par avīzes nogādāšanu iespēšanai uz Daugavpili ut.), tāpēc bagāti mēs nekādi nevaram palikt. Gluži otrādi — pastāv briesmas, ka, tirāžai samazinoties, vispār varam bankrotēt, ja nepalīdzēs kāds sponsors. Tomēr daudz kas būs atkarīgs tieši no jums, cienījamie lasītāji. Ja jūs aktīvi pasūfīsiet rajona avīzi nākamajam gadam un tās metiens pārāk nesaruks, redakcija spēs sevi uzturēt. Bez šaubām, mēs apzināties, ka tas uzliek mums par pienākumu veidot rajona avīzi labāku un interesantāku nekā līdz šim.

Un nobeigumā atbilde kādai lasītājam, kura izteica pretenzijas, ka intervijā ar preses izplatīšanas apvienības rajona nodaļas priekšnieci A. Černobrovu nepareizi uzrādīta LKP CK laikrakstu «Cīņa» un «Sovetskaja Latvija» cena. Intervijā minēta katalogā ierakstīta cena, bet pēdējā brīdī pirms parakstīšanās sākuma LKP CK birojs saviem laikrakstiem cenas pazemināja (mazāk, nekā uzrādīts katalogā, maksās arī «Sovetskaja molodež», varbūt vēl kāds laikraksts). Par visām izmaiņām jūs varat uzzināt preses izplatīšanas apvienības rajona nodaļā.

Pēteris PIZELIS

Visi darbi reizē

Galēnu kolhozā rudenī sanākuši visi darbi reizē. Vāc graudaugus, tikuši pāri 80 procentiem. Lini noplūkti līdz pusei. Pirmdien sāka rakt kartupeļus, kuri aug 48 hektāros. Strādā ar kombainu, palīdz studenti, skolnieki. Tāpat sēj rapsi, gatavojas sēt ziemājus un, protams, veic rudens aršanu.

Kolhozā ir sagūlušī miežu lauki. Lai labība neaizietu zudumā, iedarbināts AVM. Rajonā sen nebija redzēts šāds agregāts darbojams, bet galēnieši jau sarāžojusi 120 tonnas granulu.

ATTELOS: AVM meistars Pāvels Belkovskis (augšā). Viņš strādā kopā ar Nikitu Soboļevu (attēlā pa labi).

J. SILICKA foto

Par pabalstiem no sociālās palīdzības fonda

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1990. gada 27. jūlija pieņemto lēmumu «Par sociālās palīdzības ārsudžeta fonda izveidošanu», ar 1. jūliju noteiktas minimālās vecuma pensijas un pensijas II grupas invalīdiem (visiem, kam ir pilns darba stāžs). So pensiju minimālais apmērs — 80 rubļi mēnesī.

□ Palielinātas pensijas III grupas invalīdiem, vecuma un invaliditātes pensijas par nepilnu darba stāžu — līdz 60 rubļiem mēnesī. Paaugstinātas arī pensijas apgādnieka zaudējuma gadījumā (uz 1 cilvēku). Patlaban notiek šo pensiju pārrekināšana, tāpēc to izmaksāšana paredzēta septembrī, ņemot vērā kompensāciju.

□ Rajonā ir 78 vientuļi un darba nespējīgi cilvēki, kuri ik mēnesi saņem 30 rubļu pabalstu no vietējā budžeta. No 1. jūlija šiem cilvēkiem pabalsts palielināts līdz 60 rubļiem. Starpību izmaksāsīm pēc finansēšanas organizēšanas, taču ne vēlāk kā līdz 1. oktobrim.

□ No 1990. gada 1. septembra ģimenēm izmaksā ik mēnesi 50 rubļu pabalstu par katru bērnu, ja bērns vecumā no pusotra gada līdz 6 gadu neizmanto pirmsskolas iestādi. Lai noformētu šī pabalsta saņemšanu, jāierodas rajona izpildkomitejas sociālās nodrošināšanas nodaļā (25. kabinetā), līdzīgi ņemot pasi un bērna dzimšanas apliecību. Pabalstu piešķir mātei (vai citai personai, kura aprūpē bērnu) neatkarīgi no tā, vai viņa strādā vai nestrādā. Naudas pabalsta izmaksāšanu pārtrauc, ja bērnu ievieto pirmsskolas iestādē, nodot viņu pilnīgā valsts apgādē, kā arī dažos citos gadījumos.

Pirmsskolas iestāžu vadītājiem rajona sociālās nodrošināšanas nodaļai jāiesniedz to māšu (vai

citas personas, kura aprūpē bērnu) sarakstu, kuru bērni apmeklē pirmsskolas iestādes. Bez sarakstiem pabalsti netiks izmaksāti.

□ Pieņemts lēmums, sākot ar šī gada 1. oktobri, uzlabot Lielā Tēvijas kara dalībnieku un invalīdu pensionāru nodrošinājumu. Šajā sakarībā rajona sociālās nodrošināšanas nodaļa lūdz kara veterānus piezvanīt pa tālruni 22382, lai precizētu uzskaiti.

□ Rajonā ir apmēram 200 cilvēku, kuri nesaņem pensiju. Saskaņā ar jauno likumu par pensijām šiem cilvēkiem būs paredzēta sociālā pensija. Tāpēc pagastu un pilsētu izpildkomitejām jāiesniedz informācija par vīriešiem, kas sasnieguši 65 gadus, un sievietēm, kas sasniegušas 60 gadus, un kam nebija tiesību saņemt pensiju. 9 pagastu izpildkomitejas šādus sarakstus jau iesniegušas.

Nemot vērā pensiju reformas lielo sociālo nozīmi un to, ka tā skar daudzus cilvēku intereses, lūdzam organizācijas, iestādes, uzņēmumus, kopsaimniecības un padomju saimniecības, ja griezušies kara veterāni, pensionāri un invalīdi, operatīvi sagatavot nepieciešamo informāciju.

I. MIHAILOVA,

Preiļu rajona izpildkomitejas sociālās nodrošināšanas nodaļas vadītāja

● REDAKCIJAS PIEBILDE. Šis informatīvais materiāls lielā mērā parāda, cik dezinformējoši ir to partiju un sabiedrisko organizāciju apgalvojumi, kuras klaigā, ka Latvijas Republikā nerūpēties par materiāli slikti nodrošinātiem cilvēkiem, bet kara veterānus pat gatavojas atstāt bez maizes kumosa...

□ MŪS VISŪS GAIDĀ LIE-
LI PĀRBAUDIJUMI. Brūk vecā
valsts un tās struktūra, nāk jau-
ni likumi un tirgus attiecības.
Mēs šobrīd vēl esam vētras pa-
malē, taču teju, teju būs vir-
pulī iekšā. Daudz kas tiks no-
slaucīts no zemes virsas vai aiz-
lidināts pa gaisu. Cerams, ka šī
vētra sabiedrību ne tikai izvētīs
un šķīstīs, bet arī paskolos. Agrāk
vai vēlāk mums šajā skolā
jāiet, un, protams, būtu vēlams
to arī godam pabeigt.

Taču es negribētu, ka smaga-
jā pārvērtību laikā zustu mūsu
tautas pamatvērtības. Par tām
uzskatu stipru, stabilu, veselīgu
ģimeni un bērnu vispusīgu izglī-
tošanu. Mēs esam maza tauta,
kam pēdējos tūkstoš gados pār-
lieku daudz pāri nodarīts. Bi-
jām uz izžušanas naža asmens,
taču vienmēr esam saņēmušies un
atkal atjaunojušies. Lielu un
bieži vien agresīvi noskaņotu
valstu lelkumā esam rūdiju-
šies, kļuvuši sīkstī un izturīgi.
Tādiem mums jāpastāv arī tur-
māk.

□ MŪSU STIPRAIS PA-
MATS, KĀ JAU TEICU, IR
KĀRTĪGA ĢIMENE UN IZSKO-
LOTI, LABI AUDZINĀTI BĒR-
NI. Par šīm pamatvērtībām vi-
sus pēdējos gadus ir nelokāmi
stāvējis žurnāls «Skola un Ģime-
ne». Daudzskārt esam par to kau-
nināti un rāti, ka tik lielu vēri-
bu vēltāms tieši ģimenei un mā-
jas dzīvei, bet tik maz slavējam
padomju patriotismu un komu-
nisma gaišās virsotnes.

Žurnāls strauji izauga un kļu-
va sabiedrībai nepieciešams. Ja
1980. gadā «Skolas un Ģime-
ne» metiens bija 44 000, tad
šogad — 160 000. Tiesa, kopš

marta papīra trūkuma dēļ tira-
žu samazināja līdz 148 000.
Žurnālam ir vairāk nekā 142000
abonentu, un, ja tas kioskos uz-
brīdi tomēr parādās, tad momen-
tāli tiek izķertis. Mūsu žurnālu
lasa ne tikai Latvijā, bet arī
ASV, Kanādā, Austrālijā, An-
glijā, Zviedrijā, Vācijā, Lietuvā,
Igaunijā, Krievijā un vairākās
citas valstīs. Visur, kur mīt sa-

atgādināt: bez pedagogijas un
psiholoģijas ābece jūs kriētus
bērņus neizaudzēsiet! Jebkurš
kultūraugs, jebkurš dārzs ir jā-
kopj. Savvaļā aug tikai nezāles
un briķšņi.

«Skolas un Ģimenes» redakci-
ja arī turpmāk veitīs visas pū-
les un zināšanas, lai stāstītu un
aprādītu, kā mūsu laikmetā jā-
dzīvo un jāmacās, ar kādām

50. Nav pārāk daudz, bet to-
mēr... Dārdzības pleaugum» re-
dzams viscaur. Ko mums tagad
atliek darīt? Vienam citam citu at-
balstīt, vairāk un labāk strādāt,
vairāk pelnīt. Izturēt un ar laiku
panākt, lai Latvija kļūtu par tik-
pat attīstītu valsti kā mūsu zie-
meļu kaimiņzemes — Zviedrija
un Somija.

Žurnāls «Skola un Ģimene» ir
apņēmības pilns izturēt. Un to
mēs spēsim tikai tad, ja jūs bū-
siet mūsu pusē. Bez jums, cienī-
jamie lasītāji, mēs nogrimsim.
Jā, hm... bet ko jūs iesāksiet
bez sava ģimenes padomnieka?

(Vairāki lasītāji man ir zva-
nījuši un apvaicājušies, kā vēl
varētu mums palīdzēt. Līdz šim
— tikai abonējot žurnālu un
mums rakstot, dodot vērtīgus un
rosinošus padomus pārējiem, da-
loties pieredzē. Ceram, ka drīz
atvērsim savu rēķinu bankā. Ja
jums būs kāda lieka artava un
karsta vēlēšanās to žurnālam
uzdāvināt, varēsiet savu pabal-
stu pārskaitīt mūsu kontā. Tik-
līdz mēs tiksīm pie sava rēķina,
tūlīt jums to paziņosim. Šī pa-
pildu nauda mums dos zināmu
stabilitātes izjūtu un drošību.
Ja visi striki trūks, būs par ko
nopirkt vēl kādu tonnu papīra.
Jūsu zināšanai — šogad viena
tonna žurnālu papīra maksā 800
rubļu, nākamgad — jau ap
1500 rubļu. Runā, kā būšot
vēl dārgāk. «Skolai un Ģime-
nei» gadā nepieciešamas 250
tonnas papīra. Tad jau var sa-
rēķināt...)

Lai jūsu mājā valda mīlestī-
ba, saticība un labklājība! Ne-
šķirsimies taču, vai ne?!

Jānis GULBIS,
žurnāla «Skola un Ģime-
ne» galvenais redaktors

Labdien, jūsmājās!

● Ar to, kāds nākamgad būs populārais žurnāls «Skola un Ģimene», jūs šodien iepazīstina tā galvenais redaktors.

vā un savu bērnu nākotnē ie-
interesēti latvieši.

Tieši tagad jo īpaši mums vi-
siem kopā apņēmīgi jādomā par
turpmāko. Esmu dzirdējis šādu
salīdzinājumu: vienu pirkstu var
atlikt, divus arī, taču, ja visi
pieci saņņaudzas dūrē, tos atlikt
ir grūti vai pat neiespējami. Tā-
dai cietai un stingrai dūrei ir
jābūt ģimenei: tēvam+mātei —
vismaz trim bērniem. Tad mūsu
tauta bez bažām varēs raudzī-
ties nākotnē un pastāvēs mūžīgi.

□ SORUDEN AR LIELU NO-
KĀVĒSANOS SĀKĀS PARAK-
STĪSANĀS UZ LAIKRAK-
STIEM UN ŽURNALIEM. Man,
kā jau esat noprātuši, pie sirds
ir pieaugusi «Skola un Ģime-
ne». Aicinot izvērtēt, kādi preses
izdevumi jums nākamgad būtu
tie visnepieciešamākie, mēs, re-
dakcijas laudis, uzdrošināmies

grūtībām aci pret aci jāstāpās
un kā tās pārvarēt. Mums tāl-
kā nākt apsolījušies ievērojami
latviešu zinātnieki un kultūras
darbnieki no Amerikas, Austrā-
lijas un Rietumeiropas, arī cit-
zemju speciālisti sūtīs rakstus,
rekomendācijas, informācijas un
fotogrāfijas.

Esiet droši, mēs nāksim jums
talkā! Katra ģimene atradīs
kaut ko tieši sev noderīgu. Ta-
ču... nāciet arī mums palīgā.
Tagad kā jelkad agrāk redakci-
jai ir ļoti vajadzīgs tieši jūsu
atbalsts, un konkrēti — lūdzu
kļūstiet par mūsu žurnāla abo-
nentiem 1991. gadā!

□ VĀRBŪT ESAT JAU IE-
VĒROJUMI, KA VISI PRESES
IZDEVUMI KĻUVUSI DĀRGĀ-
KI. Dažs žurnāls jau maksā rub-
ļos. «Skolas un Ģimenes» cena
no 30 kapeikām uzkāpusi līdz

me. Visasākte bija jautājumi par
organizācijas mērķiem, tās vietu
valstī, par to, kā saskaņot šo ko-
lektīvu intereses ar iekšlietu, mi-
litāro resoru un valsts centie-
niem. Atbilde uz šiem jautāju-
miem bija jādod Latvijas aizsar-
gu kongresam.

Tas sanāca 1923. gada 26. au-
gustā Rīgā, piedaloties 99 dele-
gātiem. Kongresu vadīja iekšlietu
ministrs A. Birznieks. Daudzo
viesu vidū bija valsts un minis-
tru prezidenti J. Kaste un Z.
Meierovics, armijas virspavēl-
nieks ģenerālis J. Balodis, kuru
kongress izraudzīja par aizsargu
«goda sēfu».

Runādami kongresā, valsts va-
ditāji atklātībā pirmo reizi au-
gstu novērtēja aizsargu līdzšinējo
darbību un izvirzīja organizāci-
jai cēlu mērķi. Ovācijām skanot,
Z. Meierovics aicināja «sargāt
nacionālo Latvijas valsti un likt
aizsargu organizācijai nacionāl
kultūras pamatu». Kongress no-
teica, ka aizsargu uzdevums jo-
projam ir gādāt par sabiedrisko
kārtību, palēkot iekšlietu minis-
trijas pārziņā. Tika formulēts arī
jaunais uzdevums — būt armij-
as rezervei, militārā ziņā pa-
klājoties kara ministrijai.

Gan gatavojoties kongresam,
gan tā gaitā daļa delegātu pau-
da demokrātiskas tendences. Tika
apspriesti aizsargu satversmes al-
ternatīvie projekti, izteiktas do-
mas par organizācijas vadības le-
vēšanu. Kongress regulāri sa-
saukšanu. Kongress gluži pama-
toti noraidīja vairāku delegātu
vēlmes īstenot aizsargu organizā-
cijas pilnīgu autonomiju, norā-
dot, ka «tiesiskā valstī nav pie-
ļaujams par sevi stāvošs bruņots
spēks». Taču reizē kongress iz-
skauda arī gandrīz visas tendences
demokratizēt organizāciju. Foru-
mā saglabātais vēlējums — kat-
ru gadu sasaukt kongresu — ne-
kad netiks īstenots.

Latvijas aizsargu kongress no-
slēdza vairāk nekā četrus gadus
ilgu šīs organizācijas darbības
pirmo posmu. Tika pieņemta aiz-
sargu satversme, kas pamatvil-
cienos saglabājās visu organizā-
cijas pastāvēšanas laiku.

Ilgvars BUTULIS,

vēst. zin. kandidāts, Latvi-
jas Universitātes docents

(LETA)

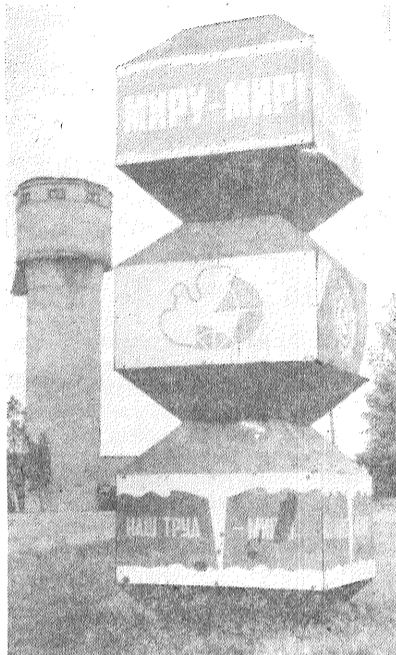
pasa — latīņu val. blakus, pa-
rālēli — armijai un policijai pā-
rēla organizācija.

Sezonu uzsākot

Jauno darba sezonu uzsā-
cis Kultūras darbinieku kvali-
fikācijas celšanas institūts. Di-
vas nedēļas jaunākās atziņas
savā darba jomā gūs kultūras
namu un bibliotēku noformē-
tāji. Starp tiem arī divas
prelietes — Silvija Berezov-
ska un Elīna Pūga.

Somēnes paredzētas mācī-
bas Latgales novadu kultūras
vēsturē un lietišķās mākslas
kolektīvu vadītājiem.

V. Radis

● Preiļos, ja uzmanīgi palūko-
jas, var ieraudzīt savdabīgus pie-
minekļus. Pret fajas rakstītajiem vār-
diem iebildumu varētu arī nebūt
taču pret to visai nepievilcīgo iz-
skatu — gan. Viens tāds aplūcis
«piemineklis» apskatāms, izbraucot
no Preiļiem uz Aglonas pusē. Lal-
kam, kāds domā, ka tādi «šedevri»
ļoti iederas Latvijas pilsētu ainavās
un ir tai raksturīgi.

Blakus ūdenstornim ir autopieta-
ra, un pie tās augs papele, kuras
ēnā autobusu gandrīzīgi varēja paslēp-
ties no saules stariem vai lietūs.
Gudri vīri atzina, ka papele Latvi-
jai nav raksturīga un to iznīdēja.
Nu vairs nav ne papeles, ne arī
jumiņa, zem kura pasažieriem pa-
fverties.

Ja jau pilsētas vadībai šādi pie-
mineklī patīk, lai tie stāv, bet au-
tobusu pieturu gan vajadzētu lē-
kot kā nākas.

● Skaji sludinām «Pasaulē —
mieru!», bet jau no mazotnes bēr-
ņiem cenšamies ieaudzināt kareivī-
gumu, kuru vienā otrā skolā jo-
projam sauc par militāri patriotisko
audzināšanu. Un tāpēc mūsu ve-
kalos var nopirkt arī attiecīgus ve-
rības. Ja jūsu bērnam ir 6—12 ga-
di un jums bija 25 kapeikas, 9. au-
gustā Preiļu veikalā «Kooperators»
varējāt iegādāties, cik šādu rotaļ-
lietu. Bīkšu un kreklu, kā arī daudz
kā cita pie mums nav, toties visā-
du militarizētu rotaļlietu — to gan
pietiek. Nu, ko — turpināsim audzi-
nāt bērnus par militāristiem... Tikal
pēc tam nebrīnīsimies, ka jaunatnes
vidū izplatās vardarbība un pat
sadisms...

Jāna SILČKA teksts un foto

Latvijas aizsargu organizācija (1919 — 1940)

1. Ceļā uz satversmi

Jautājums par Latvijas aizsar-
gu organizāciju ir viens no galve-
nenajiem diskusijā par mūsu re-
publikas vēsturi. Kaut arī tā bi-
ja vislielākā un visietekmīgākā
masu organizācija Latvijā, tās
vēsture praktiski nav pētīta. Ir
pienācis laiks dot šīs — leģen-
dām un lāstiem apvītās — orga-
nizācijas darbībai mūsdienīgu
skaidrojumu.

Par izejas punktu nevar no-
derēt līdzšinējais visai nekorek-
tais aizsargu raksturojums pa-
domju autoru darbos, kur tie
saukti par «militāri fašistisku
organizāciju». Manuprāt, piemē-
rots šķiet šāds tās raksturojums:
pasamilitāra, pasapolicejiska*
latviešu pilsonības masu organi-
zācija, kuras galvenais mērķis
bija savas valsts sargāšana no
ārējiem un iekšējiem ienaidnie-
kiem un iedzīvotāju audzināšana
nacionālā garā. Tai laikā līdzī-
gās organizācijas bija arī Somi-
jā, Igaunijā un Lietuvā.

Ja gribam būt objektīvi, jāie-
vēro vairāki nosacījumi. Nav pie-
ņemama emocionāli sakāpināta,
galīgi politizēta pieeja vēsturei,
kas pārvērš aizsarga vārdu lamu-
vārdā, bandīta un bendes sino-
nīmā. Tikpat nepieņemami ir ra-
dīt idealizētu aizsargu veidolu
— runāt par to kā par «ozolvī-
ru» vai «pašaieliedzīgu bruņinie-
ku».

Aizsargu organizācija bija sa-
rezģēta, neviennozīmīga parāci-
ba ar savām pozitīvajām un ne-
gatīvajām pusēm. Tādēļ nepama-
tota ir bieži sastopamā atsevišķu
tās darbības aspektu absolutizē-
šana, piemēram — «aizsargi te-
rorizēja iedzīvotājus», «aizsargi
tvarstīja komunistus», «aizsargi
jauca sociāldemokrātu sapulces».

Pēc aizsargu organizācijas lik-
vidēšanas 1940. gada jūlijā
vairš nevar runāt par aizsargiem
vārda istajā nozīmē. Tie ir biju-
šie aizsargi (izcēlums — aut.),
un viss, kas ar tiem notiek, ir
šīs organizācijas pēcvēsture. Tā
aplūkojama īpaši.

Un visbeidzot aizsargu darbī-
bā ir jāizšķir vairāki posmi,
starp kuriem nevar likt vienlī-
dzības zīmi: 1. posms (1919. —
1923.) — aizsargu organizācijas
izveidošanās; 2. posms (1923. —
1928.) — šīs organizācijas no-
stiprināšanās; 3. posms (1928. —

1934.) — aizsargu pastiprināta
politizēšanās, nokļūstot Zemnie-
ku savienības pilnīgā ietekmē,
autoritāro tendenču nostiprinā-
šanās aizsargos; 4. posms (1934.
—1940.) — organizācija kļūst
par vienu no autoritārā režīma
balstiem.

Latvijas aizsargu organizācija
dzima 1919. gada 20. martā,
kad Ministru prezidents K. Ul-
manis un iekšlietu ministrs M.

vairs nederēja. Bez tam, to pul-
kā bija iekļuvuši tādi, kas dis-
kreditēja organizāciju plašās sa-
biedrības acīs. Krīzi pārvarēt pa-
līdzēja iekšlietu ministra A. Ber-
ga laikus veiktie pasākumi 1921.
gada vasarā. Tika izdota pavē-
le par aizsargu nodaļu iztīrīša-
nu no nevēlamiem, krimināliem
un politiski apšaubāmiem ele-
mentiem. A. Berga 18. augusta
rikojums paredzēja brīvprātī-

● Jau ilgāku laiku šī organizācija ir mūsu republikas
sabiedrības domu krustugunis. Spriedumi un secinājumi,
kas robežojas ar kategorisku tās noliegumu vai, gluži
pretēji, pilnīgu rehabilitāciju, te uzplaiksnī, te pieklust.
Tā vai citādi — mums jāzina un ar saprātīgu jāuzņem
reiz bijušais, vēl jo vairāk tad, ja iepriekšēja informāci-
ja par atsevišķiem vēstures attīstības posmiem bijusi
gauzām pieticīga, bet dažkārt arī vienpusēji skaidrota.
Ar šo publikāciju Latvijas telegrāfa agentūra (LETA)
aizsāk materiālu ciklu par ļoti «karstu» un daudzšaut-
nainu tematu — aizsargiem, kuru āpejot, republikas vēs-
tures objektīva apzināšana grūti iedomājama.

Valters parakstīja rīkojumu Nr.
883. Tas paredzēja katrā pagas-
tā 10 dienu laikā noorganizēt
aizsargu nodaļu, kam jābūpējas
par «mieru, kārtību, aizsardzi-
bu». Pēc dažām ziņām, 1919.
gadā to pulkā bija 5833 vīri ar
38 revolveriem un 914 bīšēm.
Aizsargi palīdzēja nacionālajai
armijai cīņā pret sarkanajiem
partizāniem un bermontiešiem,
veica sardzes dienestu, piedalī-
jās kriminālnoziedznieku vajāša-
nā. Sākumā aizsargos iesaistīja
mantīgo šķiru pārstāvjus, bet ar
1920. gadu šis dienests kļuva
obligāts visiem pagasta vīrie-
šiem. Noteiktu formu tai laikā
nenēsāja, atšķirības zīme bija
sarkanbaltsarkans apsējs uz kreī-
sās rokas.

Laikā no 1919. līdz 1921.
gadām aizsargi deva jūtamu ie-
guldījumu sabiedriskās kārtības
sargāšanā, piedaloties 814 nozie-
gumu apkarošanā un 2950 rei-
zes palīdzot policijai. 1921. ga-
dā organizācijā iestājās zināma
krīze, jo, beidzoties karastāvok-
lim, iepriekšējās instrukcijas,
kas regulēja aizsargu darbību,

gu aizsargu nodaļu veidošanu un
atļāva tām veikt sabiedriski kul-
tūras darbību laukos. Ar to ti-
ka likti pamati aizsargiem kā sa-
biedriskai organizācijai.

Laikā no 1922. līdz 1923. ga-
dam, iepūstot organizācijā de-
mobilizētiem karavīriem, no ie-
priekšējā sastāva palika ne vai-
rāk kā 30 procenti aizsargu.
Apstiprināja jaunas cepures un
nozīmes paraugus, atļāva orga-
nizēt vienības tajās pilsētās un
miestos, kur nebija armijas gar-
nizonu. Pakāpeniski iezīmējās or-
ganizācijas militarizācijas ten-
dence — sākās regulāras «kau-
jas» apmācības, izstrādāja attie-
cīgu reglamentu, formēja lielā-
kas aizsargu vienības — rotas,
eskadronus, bataljonus, pulkus.

Tai pašā laikā «kārtībnieku»
darbībā bija daudz stihiskuma,
neskaidrības mērķu, uzbūves un
pakļautības jautājumos, jo viņu
darbību neregulēja likumdošana.
Pieaugot aizsargu spēkam un ie-
tekmel, viņi nonāca sabiedrības
uzmanības centrā. Presē plaši
tika apspriesta aizsargu satver-

Ir septembris!

Kad kadam rītu pilsētu ielās un ciematu ceļos uzlēd daļiņu un gladiolu pušķi, kad uz skolā pusi let pēkšņi nopietni kļuviši pulkas, kad meitenes pārsteidz ar baltām lentām rātni sapītajās bizēs... ikvienam, pat skolas sen jau beigušajam, kļūst

skaidrs — ir septembris. Sestdien pilsētu un pagastu skolas, arodskolas un augstskolas sagaidīja savu nemiera pilno publiku. Mums ar fotogrāfu Jāni Silicki šogad 1. septembrī skolā zvans izzvanīja Preiļu kooperatīvajā arodvidusskolā.

Skolas zālē bija pulcējušies visu kursu audzēkņi un pasniedzēji. Atkalredzēšanās prieks. Jaunas iepazīšanās. Pirmie lespaidi. Skolas direktora amatā izpildītāja Anda Mihailova iepazīstināja ar pedagogu kolektīvu, sveica kolēģus un audzēk-

ņus ar jaunā mācību gada sākumu. Pēc svinīgās līnijas, pēc ziedu došanas un saņemšanas, kad audzēkņi devās uz pirmo — audzināšanas — stundu, A. Mihailova plekrita atbildēt uz dažiem jautājumiem, pastāstīt par skolas jaunumiem.

— Šogad uzņēmām lielas grupas. Pēc 9. klases pie mums atnāca mācīties 71 skolēns, pēc vidusskolas — 52. Tikpat daudz audzēkņu — pāri simtam — ir 2. un 3. kursā kopā. Uzņēmām tikai ar norīkojumiem. Tas, ka šogad bija tik daudz lestailes gribētāju, izskaidrojams, droši vien, ar pārdevēja profesijas nepieciešamību, tās prestiža celšanos. Mūsu skola ir populāra, sevišķi — Latgales zonā. Daudz — apmēram 20 audzēkņu — ir no mūsu rajona. Pagājušajā gadā pie mums mācījās viens puisis. Šogad pārdevēja profesiju apgūs 6 zēni, 4 no viņiem ir no Preiļu rajona.

Kad pavaicāju, vai skolā vairāk ir latviešu vai krievu audzēkņu, A. Mihailova informēja:

— Krievu audzēkņu ir vairāk. Viņi vairāk izrāda vēlšanos lestailes mūsu skolā, tāpēc tiek komplektētas lielākas grupas. Salīdzinājumam: šogad pēc vidusskolas pie mums lestaījās 17 latviešu audzēkņi un 35 krievu audzēkņi.

Nākošais jautājums, protams, bija par valsts valodas apguvi.

— Dzemtēl krievu audzēkņi bieži vien pie mums lestaijas slikti sagatavoti. Atestātā atzīme latviešu valodā ir «četrī» vai pat «plech», bet zināšanas vērtējamas uz «divī». Te-

zu latviešu valodu mūsu skolā cenšamies mācīt pašiprināti. 1. un 2. kursā mācības notiek atbilstoši mācību plānam, bet 3. kursā, kad latviešu valoda vairs nav jāapgūst, mācām to uz fakultatīvo stundu rēķina. Arī tiem, kuri lestaījušies pēc vidusskolas, nofiek latviešu valodas stundas fakultatīvo nodarbību laikā. Arī speciālo priekšmetu nodarbībās, praksē mācām latviski apgūt terminus, sarunu valodu.

Peinteresējos arī par jaunā mācību un ražošanas veikala sekmiem.

— Veikals, protams, ir ļoti nozīmīgs pārdevēju praktiskajā apmācībā. Par to liecināja arī šogad izlaiduma eksāmenu rezultāti. Audzēkņiem bija labākas praktiskās zināšanas kā iepriekšējos gados. Plebīdīšu arī, ka pēc prakses laikā 3 audzēkņus atskaitījām. Veikals ļoti labi parāda, kas mēs katrs esam, parāda arī to — vai cilvēks var būt pārdevējs, vai nevar.

Kad, pateikusies par sarunu un veiksmīgu mācību gadu novēlējusi, devos uz izeju, manu uzmanību saistīja paziņojums: «Pēc audzināšanas stundas — lietiskās spēles «Kas tik nav jāzina pārdevējam!»» Un turpat blakus — lielisks vēlējums topošajiem tirdzniecības darbiniekiem un darbiniecēm, jaunajā mācību gadā ietot: «Uzcītību, pacietību, labestību!»

S. JOKSTE

ATELA: pirmās skolas dienas pirmās zvans jau noskaņojis.

J. SILICKA foto

SPORTS

Kad maisam abi gali vaļā

Sākot pildīt rajona sporta dzīves vadītāja pienākumus, mans pirmais uzdevums ir samierināt dažādās pusēs, dažādu sporta veidu pārlāvjus. Nav nekāds noslēpums, ka nereti «sadzīvošana» starp atsevišķu sporta veidu entuziasmiem, pat firmām — «Vārpu» un bērnu un jauniešu sporta skolu — jau labu brīdi nav bijusi ne biedriska, ne korekta. Varētu domāt, ka katrs darīja savu darbu nevis kopējo. Domāju, ka šobrīd, kad ir normalizējies abu šo kolektīvu vadība (joti ceru, ka «Vārpa» priekšsēdētājas amatā tagad uzņemsies Valēntīna Čakule), situācija krasi mainīsies. Fizikultūriešu dienas sarīkojumā Preiļos uzskatāmi redzējam, ka kopā strādāt ir vieglāk un arī rezultāts labāks.

Paslaik ir skaidrs, kas ar ko nodarbosies. Sporta biedrības «Vārpa» funkcijas paliek vecās. Domāju, ka arī no lauku sporta spēļu sacensībām mēs neaizvērsimies. Sporta klubs «Cerība» pamatā organizē bērnu sportu. Acīmredzot, turpmāk (pēc sporta bāzes celtniecības pabeigšanas) varēs atvērt arī bērnu, iespējams, arī basketbola grupas uz Preiļu 1. vidusskolas bāzes. Šodien aktuāls ir vieglatletikas treneru jautājums, jo bez šī sporta veida nav ko cerēt uz sugstākiem

1. augustā rajona fiziskās kultūras un sporta komitejas priekšsēdētāja amatā stājās pieredzējis bagātājs fizikultūras skolotājs Arvids Pošeika. Tāpēc šoreiz saruna ar viņu par to, kāda ir viņa koncepcija, uzsākot strādāt atbildīgajā postenī. Pie tam vēl laikā, kad, kā tauta saka, maisam abi gali vaļā... Un idejas, priekšlikumi sporta dzīves reorganizēšanai līdz šim būruši aumaiņam, bet rezultāts joprojām vecais.

rezultātiem republikas skolēnu spartakiādē un citās sacensībās.

Pēc pašstāvības jau sen ilgojas Līvāni. Nu tā ir legūta un nemaz nav tik viegla. Pilsētas uzņēmumi nesfeidzas pārskaitīt naudu kopējā kasē, jo laikam jau šīs naudas nemaz tik daudz nav. Varbūt virsroku ņem arī tik lestaī affektsme — kultūrai un sportam var arī nedot...

Iespēju robežās atbalstīsim arī līvāniešus. Īpaši masveidīgiem sporta sarīkojumiem. Savu tūkstoti rubļu rajona izpildkomiteja var atvēlēt masu skrējienam pa pilsētas ielām. Bet... daļu izdevumu tomēr jāsedz uzņēmumiem. Galu galā — arī par piedalīšanos «Vārpa» rīkotajos rajona sporta sarīkojumos sporta klubam turpmāk būs jāmaksā daļības nauda.

Uzskatu, ka daudz enerģiskāk jāveido sporta veidu klubi. Preiļos, arī Līvānos nofektī vajag skrējēju klubu, varbūt arī — orientieristu.

Sporta klubs «Cerība» ir gatavs dot pajumti šādiem klubiem. Vajadzīgi entuziasti, kas uzņemsies organizatorisko darbu.

Man šķiet, ka mēs nepamatoti (vasarā, pavasarī un rudenī) ieraujames sporta zāļu sienās. Volejballs, basketbols, teniss taču jāspēlē ārā. Tāpēc turpmāk mēģināsim šādus nelielus sporta laukumus ierīkot dzīvojamu namu masīvos, īpaši bērniem. Arī sen kārofā apgalmojta slēpošanas frāse parkā ir reāla lieja.

Laukos aizmirsti sporta svētki. Centīšos mudināt saimniecības, lai tuvākajā laikā atrisinātu sporta metodiku kadru jautājumu. Galu galā — kāda tur problēma! Jābūt normālai algai, dzīvoklim, un tad būs arī normāls darbinieks un rezultāti.

Sīridīgs jautājums ir bijis par līdzekļu, kas nāk no rajona budžeta, izleļošanu un sadalīšanu starp atsevišķiem sporta veidiem. Uzskatu,

par savu pienākumu — koordinēt šo līdzekļu izmantošanu atbilstoši rezultātiem un godīgi sadalīt tos starp sporta veidēm. Naudiņu dalīsim visi kopā, bet gada beigās tomēr atklāti izanalizēsim, kurš sporta veids arī turpmāk ir pelnījis finansēšanu, kurš — nē. Cits jautājums — kā šo līdzekļu dabūt vairāk, kā leinteresēt sponsorus finanšēt vienu vai otru sporta pasākumu.

Sporta komitejas pienākums ir arī izlases komandas vai atsevišķus augstas klases sportistus nodrošināt ar sporta inventāru, komandēt uz sacensībām, organizēt treniņnometnes. Te vispirms kārtīgi jāizzondē «augša» Rīgā — sporta departamentā. Kādām mazumiņām no deficīta sporta apaviem, treniņtērpiem. Jānonāk arī līdz mūsu rajonam. Man gribas ticēt, ka rajona patērētāju biedrību savienība, kur strādā sportiski cilvēki (piedalās savas nozares sporta-kārdēs), turpmāk varēs izlīdzēt tiem

cilvēkiem, kuri aizstāv rajona godu. Kaut nedaudz, tomēr tirdzniecības tīklā lenāk gan sporta apavi, gan treniņtērpi. Un nebūs nekāds lielais grēks, ja arī mūsu rajona bērnu vai pieaugušo komandas būs apģērbtas tikpat skaidri kā citu rajonu sportisti, ja fizikultūras skolotājam, kuram sporta tērps un krosenes ir gan darba apģērbs, gan pirmās nepieciešamības prece, reizī gadā atļaus nopirkt šo deficītu. Lūgšim Preiļu līnu fabriku, kura saņem samērā daudz sporta tērpu un apavu, palīdzēt fizikultūras skolotājiem, treneriem. Jūsu bērni taču arī mācās skolā!

Protams, sporta komitejai jāuzņem arī visu sacensību koordināšana (kalendārie plāni). Ļoti ceru, ka rajona Tautas deputātu padomes Izpildkomiteja un deputātu padome man palīdzēs. Jo šodien nav svarīgāka jautājuma, kā šajā ekoloģiski bīstamajā situācijā izaudzināt veselīgāku jauno paaudzi, palīdzināt darbu un dzīves mūžu pilnbrīda cilvēkiem. Bez fizikultūras un sporta, bez naudas līdzekļiem, kuri jāiegulda šajā sfērā, nekā netaisīsies. Es ticu, ka tuvākajā laikā Preiļi kļūs par vietu, kur notiks republikas lauku sporta spēļu sacensības. Izsvērsim šo iespēju savās mājās, aprunāsimies republikā un sāksim pamazām darboties.

Arvīda Pošeikas stāstījumu pierakstīja Aina ILJINA

Vai sagaidāms bezdarbs?

● SARUNA AR DARBA IEKĀRTOSANAS REPUBLIKĀNISKĀ BIROJA PREIĻU NODALĀS PRIEKŠNIECI SVETLANU BROČĀNI.

Bezdarbs... Šis vārds līdz šim bija pazīstams tikai kapitālistiskajās valstīs. Tagad bezdarbnieki ir arī Padomju Savienībā. Arī Latvijas Republikā un mūsu rajonā. Tikai cilvēkiem, kuriem nav darba, neviens nemaksā pabalstus.

— Kā ir ar darba iekārtošanu mūsu rajonā, kādas ir vakances? — jautāja Svetlanai Bročānei.

— Ar cilvēku darbā iekārtošanu kļūst arvien grūtāk. Sakarā ar pāreju uz pašfinansēšanos visur samazina štatus. Vakancu kalpotājiem nav. Darba piedāvājumi ir tikai parasta fiziska darba strādniekiem un arī ne visiem. Vajadzīgi krāvēji bez kvalifikācijas, apkopējas, mazāk — autovadītāji un gāzes elektrometinātāji. Kolhozos un padomju saimniecībās, protams, trūkst slaucēju, traktoristu, šoferu, taču pilsētnieki uz laukiem strādāt neiet vai iet ļoti maz.

Grūti darbu savā specialitātē sameklēt grāmatvežiem, skolotājiem, vispār, inteliģences pārstāvjiem.

— Attiecībā uz pēdējo laikam tāpēc, ka strādā daudz pensionāru un ne savā profesijā?

— Tā daļēji ir. Teiksim, pensionārs ņem darba drošības inženiera amatu, bet inženierim ar augstāko

izglītību savā specialitātē darba nav. Preiļu sakaru mezglā pensionāru vietā meklē speciālistus.

— Kā ir ar nepilngadīgo un invalīdu iekārtošanu darbā?

— Tā ir liela problēma. Nepilngadīgos, kas ir ar mieru strādāt nepilnu darba dienu, darbā nepieņem vai pieņem nelabprāt. Neviens nepemas viņus apmācīt amatā. Darbāudzīnātāju vairs nav.

Vēl grūtāk darbā iekārtot 2. un 3. grupas invalīdus. Arpusresoru apsardzē, kur viņi varētu strādāt, vakantu vietu ir ļoti maz.

Daudzi vēlas strādāt amatu apvienošanas kārtībā, jo ar nopelnīto vienā darbā nepietiek. Viņiem varam piedāvāt tikai apkopēja darbu.

— Kur rast izeju pusaudžu nodrošināšana ar darbu? Lai viņi nebūtu dīkdienī?

— Domāju, ka izeja no tā ir, un ple tam laba.

Preiļos bija mācību kombināts, kur skolēni praktiski apguva darbmācību. Kombinātu likvidēja, bet telpas ir palikušas. Vajag tikai iniciatoru, un varētu izveidot jauniešu kooperatīvu, kas, teiksim, gata-

votu lāpstas sniega tīrīšanai, soliņus kapsētām, galdīņus dārza mājiņām un daudz ko citu sadzīves vajadzībām. Pieprasījums, domāju, būtu, materiāli — arī atrastos. Līvānu koksnes konstrukciju rūpnīcā, Preiļu mēbeļu cehā taču pāri paliek daudz dažādu atgrīzumu (flintera, dēļu, plātņu gabalu), ko varētu likt lietā.

Agrāk Preiļu skolēni atslēdznieka amatā praktizējās lauktehnikā. Arī te no ražošanas pāri paliek dažādi metāla gabali, no kuriem var izgatavot sadzīvē vajadzīgas lietīņas.

Meitenes varētu nodarboties ar šūšanu, jo bijušajā mācību kombinātā šūmašīnas bija, atbrīvotājās telpās tās varētu uzstādīt no jauna.

Un tā — pusaudžus varētu radināt ple darba. Cik katrs strādātu, tik arī nopelnītu. Tikai — kas to organizēs? Te vajadzīgs rajona un pilsētas Izpildkomiteju, deputātu atbalsts. Virsvadību gatava uzņemties bijušā mācību kombināta direktore Ludmila Sokolova.

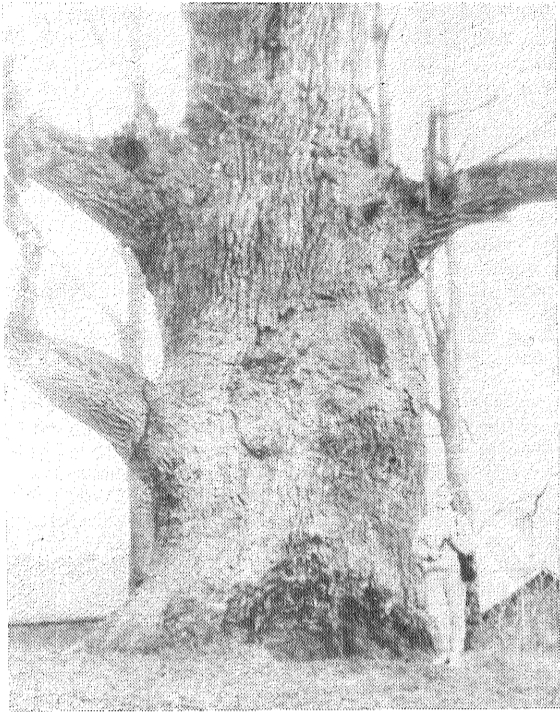
— Kādos apmēros rajonā sagaidāms bezdarbs?

— Sagaidāms ir, bet kādos apmēros — grūti prognozēt. Viss atkarīgs no rajona un pilsētu vadības elastīguma, vietējās varas, deputātu spējam un ieinteresētības cilvēkus iekārtot darbā, atvērt jaunas darba vietas, «liekos» cilvēkus nodarbināt produkcijas ražošanā, kurai ir nolets.

Atklājot kārtis, jāaska: uz šodienu Preiļos ir kādi 60—70 cilvēki, kas gribētu strādāt, bet savā specialitātē darbu nevar atrast.

Ar Svetlanu Bročāni runāja

Jānis GURGONS

● ATTELA:
otrs resnākais (9
m) ozols Latvijā.
Rīgas rajona sējā.
Autora foto

Kā klājas, zemzari?

Bija viena no šīs vasaras karstākajām dienām, kad radās doma aizbraukt pie mūsu rajona varenākā ozola, kurš aug Turku ciemā pie Saliešiem. Biju dzirdējis, ka tā veselības stāvoklis esot slikts. Tas mani sarūgstināja, jo pēc apkārtmēra (6,5 m), kas minēts «Zaļajā grāmatā» (1977. g.), tas ir visresnākais koks visā Latgalē. Par to vajadzēja pārliecināties savām acīm. Un, ja koks būs uz bojāejas robežas, jāceļ trauksme, tam jāpalīdz. Atklāti sakot, neficējās, ka tik resns ozols varētu būt Preiļu rajonā.

Ceļojums sākās 20. jūnijā. Rozupē tika izmērīti skaistie ozoli, kas aug uz lauka ap 200 metru attālumā no sosejas. Tas ir viens no izteiksmīgākajiem ozolu grupējumiem rajonā, kaut arī apjomīgākais ozols krūšu augstumā ir tikai 4,1 metru resns, bet 7,4 metrus resns pusmetra augstumā no zemes. Ozola sūbrs zem krūšu augstuma ir ļoti apjomīgs un izskatās jocīgi. Ozolam augstums ir tikai 10 metri. Šajā grupā ir 23 ozoli.

Pēc pusstundas esmu jau Rudzātos. Pie reizes nodomāju apmeklēt arī Kurčiņa ozolu, kuru S. Salieš savā grāmatā «Dižkoki un retie koki» ir minējis kā 35 metrus augstu koku. Pašlaik Latvijā nav neviena tik augsta ozola. Esmu pārliecināts, ka tas ir nepareizi, taču jāpārbauda. Turpat Rudzātu centrā aug varens 4,65 metrus resns ozols, kuram daudz jaunuma ir izdarījuši lopi, nomīdot saknes. Arī zibens ir iespējis un saārdījis daļu stumbrā. Dabas pieminekļiem klājas visur grūti, kur ir daudz cilvēku.

Sameklēju mežni, kurš izrādījās bijušais skolas biedrs. Jau pēc piecām minūtēm mums plīvo maļi, drāzoties ar motociklu Varakļānu virzienā uz 7 kilometru attāļajām Kurčīņu mājām. Mūsu meklētais ozols ir mežā, bet pārsteigums ir liels, kad ceļa malī pretī izstejas ķeburains milzis. Atbilst dižozolam, jo ir 5,1 metru resns. Tātad šodien atklāts. Māja saimniece saka: «Galvenais ozols ir mežā, šis nav īstais». Tātad pārsteigums vēl gaida priekšā. Seko kratīšanās ar motociklu pa lauku, tad brienam pa garu zāli, tad 15 minūšu gājienā mežā, un stāp apšēm var samant kaut ko līdzīgu šķībai kolonnai bez neviena zara. Tas ir meklētais dižozols. Stumbrs sagriezies un vēl sašķiebies, cauru vidū. Stumbrs iesniedzas debesīs, vainagu var samant kaut kur augstu augstu iespīestu starp eglēm un apsēm, kas ir

vēl garākas par ozolu. Pēc mērīšanas atklājām, ka koks 15 gados ir pieņēmis resnumā tikai par 5 cm un sasniedzis 5,55 metrus. Augstums ir 27 metri, bet vainagā projekcija 16x13 metri. Vainags ir pa pusei nokaltis. Koks smagā sāvokli. Šādam pusmirusam ozolam arī cilvēks neko lāgā nevar palīdzēt. Jebkurā vētra šim dižozolam var izrādīties pēdējā. Labi vēl, ka apkārtējie koki pasargā ozolu no vēja brāzmām. Ozolu nofotografēju un dodamies atpakaļceļā.

Arī pēcpusdiena ir karsta, bez mazākās vēja pūmiņas. Kad ceļā uz Saliešu ozolu dažas stundas pavādītas pufekļos, aiz muguras atstāj daudz kilometrus, beidzot ir klāt Gruguļu sādža Turku ciemā. Tas ir tāls rajona nostūris, netālu no Jēkabpils rajona Mežāres ciema. Un tad es ieraugu ozolu — ceļojuma galamērķi. Viņš stāv viens paīts uz lauka, līdz ceļgaleim iebirdis jāpūzē un mani svelcina. Manī caurstrāvo prieks un reizē arī skumjas. Eju ozolam arvien tuvāk un reizē tuvojas arī mana skaistā ceļojuma nobeigums.

Ozols lielisks, ar resnu, varenu stumbru līdz 7 metru augstumam. Bet apkārtmērs! Iespējams

dekoratīvo naglu 1,3 metru augstumā no zemes un, klūdams krīzdams, pār ozola saknēm ritinu vajā metru aiz metra no dzeltenās mērlentes. Jau 5, 6, 7 metri. Un beidzot ieraugu savu naglu. Apkārtmērs — 7,2 metri. Tātad ozols ir aizdziedējis savas rētas un pieņemas resnumā gadu no gada. Izmēru celma augstumā — 8,4 metru apjoms. Ozolam daudzi zari ir nolauzti, citi nokaltuši, nozāģēti. Rietumu pusē stumbrā zibens plaša visā garumā. Vainagu šastāda pārsvarā jaunas atvases, kas jau pastiepušās garas un veido kaut ko vainagam līdzīgu.

Pats ozols visumā atgādina zemu paegli ar samērā asu galotni. Tā augstums ir 20 metri, bet vainaga projekcijas 17x17 metri. No vainaga 25—30 procenti zaru ir nokaltuši, stāvoklis visumā slikts, jo stiprā vējā atvašu zari ar daļēji izrupējušā stumbrā daļu var nolūzt. Atklāta dobuma gan kokam nav, bet stumbrs nav vairs labā stāvoklī.

Ozolam, kaut arī tas ir sasniedzis tādu stumbrā izmērus, es vairāk par 500 gadiem nedodu. Var redzēt pēc fotogrāfijas, ka koks resno stumbru ir izaudzējis īsā laikā (apmēram 200 gados). Pēc izmēriem var spriest, ka ozols arī tagad strauji pieņemas resnumā (15 gados — 70 centimetri). Tas liekas neticami, bet tā tas ir.

Interesanti ir arī tas, ka koks aug ap puskilometra attālumā no Jēkabpils rajona robežas. Turpat netālu tek arī upīte Atāša, kas mūsu rajonam deva vienu varenu dižozolu. 200 metrus augšpus tilla aug ozols, kas ir 5,45 metrus resns, taču ļoti slikta stāvoklī. Ūdens palu laikā izskalojis saknes, kas ir upes pusē, daudzi zari nolauzti. Augstums ir 14 metri. Vēl Atāšas krastos Saliešos uzieti tika šādi vareni koki: gobas 3,85, 3,25 metrus, sudrabvītoli 3,9 un 3,6 metrus resni.

Šī diena bija atradumiem bagāta. Par visiem atrastajiem kokiem tika sarakstītas perifokarīes, kuras jau ir iesniegtas zinātnes un ražošanas apvienībai «Silava» Salaspilī.

Kā lielākais brīnums tomēr paliek šis mūsu Latgales dižākais zemzaris, kurš spēja laist savas saknes šajā zemē un nebaidījās no bargajām ziemām. Cik daudz vētru viņš pārdzīvojis, un cik daudz zarus pazaudējis, tomēr atrod spēku sevi dzīt atvases ar jaunu sparū un audzēt tās uz sava vecā stumbrā. sargājot tās no skarbjām ziemeļvējiem atklātā laukā, tāpēc dzenot sulas pavasarī. Caur dobumaino vareno stumbru līdz atvases galotnei, līdz jaunajai lapīnai, pretī saulei.

Un nav mūsu Preiļu rajonā vairs resnāka ozola par šo vecfētiņu Saliešu sādžas pļavā. Lai viņš zaļo vēl ilgi un priecē ļaužu skatus te, — pie pašas rajona robežas.

Bet mēs, cilvēki, kam rūp dabas skaistums, mūsu ezeri, upes, jūra, apvienosimies pret jaunumu! No neprāta sekām tik un tā nāksies cīest visiem bez izņēmuma.

Aivars BRAKOVSKIS

Atvērta universitātes filiāle

Svinīgi pagājušo sestdien, 1. septembrī, bija Rēzeknē — te pedagogiskās skolas telpās atvēra Latvijas Universitātes Latgales filiāli. Filoloģijas un Ekonomikas fakultāšu latviešu un krievu valodu apmācības plūsmās zināšanas apgūs 99 jaunieši.

Visi bija kā istos stu-

dentu svētkos. Skanēja studentijas senā himna «Gaudeamus igitur», Aristotelis teica uzrunu un nodeva simbolisku lāpu universitātes filiāles vadītājam profesoram M. Šņepam, studentus jaunajā mācību gadā apsveica un viņiem izsniedza apliecības Latvijas Universitātes

rektors profesors J. Zaķis. Rektors teica:

— Priecājos, ka Aristotelis, lāpa, universitāte ir atdzimušās Latvijas trešās zvaigznes zemē — Latgalē, Rēzeknē. No šī brīža jūs, jaunuzņemtie studenti, uz mūsu universitāti varat saukt par savu Alma Mater.

Latvijas Universitātes Latgales filiāles atvēršanā izskanēja vēlējums, lai tagadējā filiāle pārtaptu par patstāvīgu Latgales Universitāti.

J. GURGONS

ATVAINOJOS

«Novadnieka» 1. septembra numurā materiāla «Lauku kapela «Jūlijs»» sagatavošanā esmu pieļāvis kļūdas. Atvainojos lasītājiem.

J. GURGONS

DAŽĀDI

□ JĒKABPILS RAJONA SAUKAS LAUKSAIMNIECI-BAS SKOLA uzņem audzēkņus 1990./91. mācību gadam šādās specialitātēs:

□ plaša profila traktorists-mašīnists «B», «C» kategorijas šoferis,

□ elektromontieris, «B», «C» kategorijas šoferis un «A» kategorijas traktorists,

□ autoceltna vadītājs un «A» kategorijas traktorists.

Mācību ilgums 3 gadi, mācības notiek latviešu valodā. Iestājoties skolā, jāiesniedz sekojoši dokumenti:

apliecība par deviņgadīgo izglītību, raksturojums no skolas,

medicīniskā izziņa Nr. 083,

10 fotokartītes 3,5x4,5 cm,

izziņa par ģimenes sastāvu (krievu valodā) priekš kara komisariāta,

iesniegums, uz vietas jāaizpilda.

Audzēkņus apgādā ar bezmaksas uzturu, apģērbu, kopmītnēm, maksā stipendiju, izsniedz lietošanai mācību grāmatas, skolā darbojas mācību priekšmetu pulciņi, dažādas sporta sekcijas, moto klubs. Audzēkņu uzņemšana turpinās līdz 31. septembrim.

PREIĻU RAJONA PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBAS SAGĀDES UN RAŽOŠANAS APVIENĪBA

no 1990. gada 7. septembra SLEDZ LIGUMUS ar iedzīvotājiem par sausu, sašķirotu standarta PĀRTIKAS KARTUPEĻU IEPĪRKŠANU. Cena — 30 kaņķikas par vienu kilogramu. Pretpārdošanā varēs iegādāties deficīta preces — mēbeles, motociklus, televizorus, šujmašīnas, veļas mazgājamās mašīnas, ledusskapjus un citas.

Līgums jānoslēdz līdz kartupeļu nodošanai. Par kartupeļiem, kas nodoti bez līguma, uzrādāt attiecīgu kvīti, varēs iegādāties deficīta rūpniecības preces (trikotāža, šūtie apģērbi, apavi u. c.) pretpārdošanas veikalos Preiļos un Līvānos līdz 1990. gada 30. novembrim.

Tuvākas uzziņas pa tālruni 22230.

LIVĀNU PMK PROJEKTEŠANAS GRUPA pieņem pasūtījumus no organizācijām un individuālajiem pasūtītājiem:

♦ individuālo dzīvojamu un saimniecības ēku,

♦ zemnieku saimniecību,

♦ sabiedrisko ēku projektu un tāmju dokumentācijas izstrādāšanai un tipa projektu piesaistei.

Adrese: Preiļu rajons, Līvāni 228264, Stacijas ielā 5, telefons 43793, teletāips 02 323429 JEL.

KOLHOZS «NĀKOTNE»

aicina darbā:

metinātājus,
virpotājus,
kalējus un
elektrikus.

Uzziņas pa tālruni 36660
vai 36689.

MAINA trīsistabu dzīvokl' pret divistabu un vienistabu dzīvokļiem Preiļos. Tālrunis 23887.

PĒRK māju Preiļos vai Preiļu apkārtnē. Telefons 21622.

PĀRDOD māju Līvānos. A. Pumpura ielā 4. ir saimniecības ēkas. Tuvākās ziņas Raiņa ielā 1. dz. 23.

PREIĻU RAJONA
PATĒRĒTĀJU BIEDRĪBU
SAVIENĪBAS SAGĀDES
UN RAŽOŠANAS
APVIENĪBA iepērk no
iedzīvotājiem

dzērvenes (4 rubļi par kilogramu),
ābolus pārstrādei (0,35 rubļi par kilogramu),
cūkgalu (4 rubļi par kilogramu).

SĒRO

Nogrīma saule, apdzisa
zvaigznes,
Norīma vēji, aplūsa sirds.
(E. Plaudis)

Skumju brīdī sērojam kopā ar
Natāliju Sondori, TĒVU smiltā-
jā izvadot.

Preiļu patērētāju biedrības
kolektīvs

Kam tu sedzi, vēlēniņa,
Mīļa bērna augumiņa,
(Tēvu, māti sāpināji
Līdz mūžiņa vakaram.
(T. dz.)

Izsakām vissirsnīgāko līdzjūtību
Leimaņu ģimenei, DELIŅU
Lauri zemes klēpī guldot.

Kaimiņi

Dust saīdi, mazulīti,
Vesā vējā ziedi trīci.
Paliek tavi saules rītī,
Paliek celiņš nelemīts.

(Z. Purvs)

Kad sveces izraud savu bēdu,
kad pēdējās smilšu saujas krīt
pār kapu kopīņu, ar cieņu nolīc-
cam galvas un dalām negaidīto
sāpju smeldzi ar Leimaņu ģime-
ni, no DELIŅA uz mūžu atva-
doties.

Sekcijas kaimiņi

Gan zināju tās dieniņas,
Kad bij ieti darbinā,
To dieniņu nezinažu,
Kad būs iet aizsaulē.

(T. dz.)

Izsakām dziļu līdzjūtību Vali-
jai Rudzātei sakarā ar MAMU-
LAS nāvi.

Kolhoza «Līvāni» kolektīvs

Galvenais redaktors Pēteris Pizelis

Laikraksts «Novadnieks» iznāk kopš 1950. gada 29. marta otrdienās, ceturdienās un sestdienās.

REDAKCIJAS ADRESE: 228250, Preiļos, Aglonas ielā 1.

Tālrunis uzzinām: 22305.

Izdod apgāds «Avīze», Rīgā, Sarkanarmijas ielā 47.

Izdevējdarbības licence Nr. 000069.

Iespējis ražošanas apvienības «Līta» Daugavpils tipogrāfijā Valkas ielā 1. Ofsetiespiedums. Viena nos. iespiedloksne.

Mēlens 13959 eksemplāri (latviešu valodā) — 10000 eksemplāri, krievu valodā — 3951 eksemplārs). Pas. 829.

«Новадніекс» («Земляк»). Газета Прейльського району Латвійської Республіки на латышском язми.

Indekss 68168